

DEN LANGE VEIEN HJEM

En nitten år gammel norsk soldats
beretning om veien tilbake fra krigen

KNUT A. BRÅA

Knut A. Braa

Den lange veien hjem

Originalens tittel: Den lange veien hjem
© Copyright 2024 Knut Arnljot Braa

Omslagsdesign: Knut Gangåssæter, www.doghouse.no
Bearbeidelse og tilrettelegging til e bok: Marta Dec

ISBN: 978-82-8073-010-7

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering som er inngått med Kopinor.

Alle henvendelser om rettigheter til denne bok stiles til:
knut@braa.net
www.knutbraa.no
www.braa.net

*Til min datter Andrea
som ga det hele mening ...*

Den lange veien hjem

Alt som er skrevet i denne boken er basert på egne opplevelser. Det eneste unntaket er historien fra Sabra og Shatila, som er basert på vitnebeskrivelser fra begge sider. Det som skjedde i Ebel Es Saqi og Metulla gate i denne forbindelse er reelt. Da mye av teksten er kontroversiell, og hendelsene kan ha brutt med FN-charteret og norske lover, er navn i enkelte tilfeller endret for å beskytte personer. Dialogen har jeg tatt meg den frihet å legge til rette. Rekkefølgen på hendelser og nøyaktige klokkeslett kan være endret.

I det store og hele er alt slik jeg husker det.

Hendelsene er sanne.

Dessverre.

Knut Braa

9. mai 2001

Oslo, 29. mai 2012

Knut Braa har med *Den lange veien hjem* satt ord på det som for mange veteraner kan være vanskelig å snakke om. Han beskriver sine egne opplevelser og påkjenninger på en måte som gjør at veteraner kan kjenne seg igjen. Er man selv veteran, kjenner en veteran eller har med veteraner å gjøre, kan denne boken gi en bedre forståelse for noen av de reaksjoner man kan se hos veteraner både i og etter avsluttet internasjonal tjeneste.

Det er naturlig å reagere når en blir utsatt for sterke opplevelser. Derfor er det viktig å kjenne til hvordan stressreaksjoner påvirker oss. Knut Braa søkte hjelp først når problemene var blitt så store at de påvirket dagliglivet på en svært negativ måte. Heldigvis fikk han hjelp av dyktige fagfolk. Gjennom å dele sin historie har han vist oss at det er mulig å komme seg gjennom selv den mørkeste motgang.

I den siste delen av boken får vi et lite innblikk i Knut Braas møte med det norske rettssystemet. Det er godt noen går foran og tar kampene, slik at det blir enklere for de som kommer etter. Etterordet av psykolog Arnfinn T. Berg om psykiske lidelser etter skadelige opplevelser er oversiktlig og gir en god beskrivelse av stress og stressreaksjoner.

Denne boken, som kom ut første gang i 2001, har gjort det lettere for andre veteraner å ta tak i sine egne problemer. *Den lange veien hjem* har vært med på å gjøre veien hjem kortere for flere veteraner. Den har også åpnet øynene på mange for at det kan være en stor påkjenning å delta i internasjonale militære operasjoner.

La oss håpe at denne andre utgaven av boken kan få flere av de veteranene som sliter til å «komme helt hjem», og at andre bedre vil forstå de psykiske påkjenningene soldater kan bli utsatt for.

Boken vekker også minner hos meg og gir lyst til å lese andre av Knut Braas bøker.

Honnør til Knut Braa.

A handwritten signature in black ink that reads "Petter Kjendlie". The script is cursive and fluid.

Petter Kjendlie
Styreleder
Veteranforbundet SIOPS
www.siops.no

Veteranforbundet SIOPS (Skadde i Internasjonale Operasjoner)
Bernhard Getz gate 3 • 0165 Oslo • Tlf.: +47 970 02 990

Forord

FN-soldat. Fredssoldat. Det er noe rent, pent og snilt ved disse ordene. Vi ser for oss en norsk gutt. Lyslugget under den blå FN-bereten. Ren og pen i tøyet. Alle FN-soldater har med seg bilder hjem. Bilder av FN-gutter i teselskap hos Mayoren, den gamle mannen og eselet, alle barna som fikk sitte på PPK-en eller overskrevs på kanonen.

Men det finnes andre bilder. Bilder som ikke finnes i noe fotoalbum. Bilder av vold, lemlestelse, drap, voldtekt, svik, angst og alkohol. Bilder som viser hvordan det er å tjenestegjøre i områder der krig er det normale, og fred er noe som *de andre* har. Hendelser ingen egentlig vil høre om, ikke engang soldatene selv.

Det er disse bildene denne boka handler om. I går Libanon, i dag Afghanistan, i morgen Iran? Historien er den samme, det er bare det geografiske området som endres.

Fakta

- Israel invaderte Sør-Libanon 6. juni 1982
- IDF (Israelian Defence Forces) gikk inn langs fire akser. En av aksene gikk over grenseposten Metulla og forbi den libanesiske landsbyen Ebel Es Saqi. Tvers igjennom Norbatts område (Den norske FN-styrken i Libanon).
- I løpet av de tre første timene passerte 200 tanks og PPK-er (pansrede personellkjøretøyer) området.
- 80 F16 jagerfly var i luftkamper med ca. 90 syriske MIG-jagere over det samme området.
- 80 MIG jagerfly ble skutt ned og ett israelsk F16-fly gikk tapt.
- Norbatt registrerte ca. 800 direkte treff fra Katyusha-raketter og bombekastergranater i løpet av ni døgn.
- Innenfor Ebel Es Saqi (et område på størrelse med Aker brygge) ble det i løpet av tre timer registrert ca. 80 nedslag fra bombekastergranater og Katyusha-raketter.
- Kun én norsk soldat mistet livet som følge av krigshandlingene.
- Et ukjent antall palestinske og israelske soldater, samt libanesiske sivilister, mistet livet under kampene.
- I løpet av invasjonen gikk Israel inn med ca. 120 000 soldater.

Innholdsfortegnelse

I 82–84 var det ennå litt eksotisk å ha vært Libanon-soldat

Markedet 0945 GMT

PTS: posttraumatisk stressyndrom

Ebel Es Saqi 2100 GMT

Jeg var så heldig å treffe min samboer på slutten av åttitallet

Ebel Es Saqi 1300 GMT

Veldig ofte hadde jeg lyst til å melde meg på for en ny periode

PLO-høyden 1400 GMT

Årene gikk

Saqi 1600 GMT

Vi ble solgt i mars og forvarselet fikk jeg på vei til den nye arbeidsplassen før påske det samme året

Midtveis mellom Kfarshouba og 4-2 1200 GMT

Jeg kjente en uendelig tristhet komme over meg

Sjekkpost Saqi 1145 GMT

Mitt første møte med doktor Mourier, min fastlege, ble selvsagt ikke slik jeg hadde fryktet

Victoria terrasse 1700 GMT

Berg var en rutinert psykolog med lang erfaring i behandling av traumepasienter

Utenfor BlueLine sør-vest 1300 GMT

Mitt møte med Berg bar preg av alt annet enn en følelse av å få svar på alle mine spørsmål

Sjekkpost 4.2 1700 GMT

Berg fortalte meg om krigsseilere som aldri fikk bearbeidet opplevelsene sine etter krigen

Metulla gate 1300 GMT

Når dette skrives går jeg ennå til behandling hos Berg

Saqi 0200 GMT

Jeg hadde nå gått sykemeldt i nesten ett år

H5 1600 GMT

Nesten på dagen ett år etter at jeg ble sykemeldt, friskmeldte jeg meg

Ebel Es Saqi 1230 GMT

Mitt siste møte med Mourier var preget av noen korte tilbakeblikk over det vi hadde snakket om i løpet av året som var gått

Metulla 1700 GMT

Sabra og Shatila 2100 GMT

Norbatt 0300 GMT samme natt

Beirut– Gardermoen ettermiddag/kveld

Epilog

Etterord av psykolog Arnfinn T. Berg

I 82–84 var det ennå litt eksotisk å ha vært Libanon-soldat

Det mest stilte spørsmålet husker jeg var: «Drepte du noen der nede?»

Noen krigshistorier ble det. Spesielt i den første tiden etter hjemkomsten. Deretter ble det ikke fullt så spennende å fortelle. Klart jeg prøvde meg, hadde jo så mange historier, egentlig. Men den ukontrollerbare skjelvingen i kroppen stoppet meg.

Når jeg tenker tilbake hadde jeg kjent denne dirringen allerede første gangen jeg ble spurt om Libanon. Det artet seg forskjellig, men det startet som en lett skjelving i armene, eller hvis jeg sto, i knærne. Deretter bredte den seg oppover og endte i mellomgulvet. Som en knyttneve satt den der. Konstant. Etterpå kunne jeg kjenne svetten i pannen.

Det gjorde i hvert fall sitt til at jeg nølte med å fortelle. Jeg følte at alle så det. I ettertid vet jeg at ingenting vistes på meg, – slik det heller ikke gjorde i Libanon. Men søvnen, eller mangelen på den ... Om jeg bare tenkte på Libanon – det behøvde ikke være vonde tanker – fikk jeg ikke sove før langt utpå morgenen.

De første årene slet jeg med angstanfall. Jeg fikk problemer med å gå i butikken, og forsamlinger var en skikkelig «trigger». Konsentrasjonsvansker, depresjoner. Uavbrutt. Men ettersom tiden gikk ble jeg vant til at slik var jeg.

«Har du noen gang kommet hjem fra Libanon?» spør han og ser på meg. Dette er noe av det første jeg husker fra mitt møte med Arnfinn Berg. Med det samme forstår jeg ikke hva han mener. Så forstår jeg det og må kjempe med tårene. «Faen.» Jeg sier det ikke høyt. Mer til meg selv. Skamfull.

Jeg er ikke vant til å grine på denne måten. Helt uten kontroll. Før var det spesielle ting som trigget det. Nå kan det være hva som helst. «Nei, jeg har kanskje ikke det», sier jeg. Tenker over hva jeg sier og implikasjonene som ligger i det. Og gråter litt igjen.

MARKEDET 0945 GMT

Ved første øyekast så gjenstanden ut som en hvilken som helst pung. Det var ikke før mannen i den skitne uniformen holdt den helt opp i ansiktet mitt at jeg begynte å se hva det var.

Han gliste og viste frem et manglende tannhelsestell. «Se – fin, ikke sant?» For å understreke sin egen betydning banket han på det mørkebrune uniformsbrystet sitt, og pekte samtidig på et merke der.

«Beirut-brigaden – jeg deltok der.» Han så seg rundt. Sikkert for å høste anerkjennelse fra sine tre militskompiser som sto rett bak ham. Siden det var flere sivilister i sjekkposten regnet jeg med at han også gjorde det for å spre litt respekt der også.

Det var gudsjammerlig varmt. Klokken var ennå ikke ti på morgenen, men på denne årstiden begynte solen å steike i ryggen straks den hevet seg i horisonten. Bak oss strakte markedet seg utover sletta. Allerede var den fylt til trengsel av dyr og mennesker. Slaktingen var kommet godt i gang, og den varme lukten av blod og dyreekskrementer begynte å drive mot oss som bølger mot en strand. Jeg sukket – vi var langt unna myke sandstrender og forfriskende vind.

Til høyre for meg stod Hanssen, kollega og Brother in Arms. Jeg hadde tilfeldigvis ledelsen i sjekkposten. Vi var sju MP-korporaler og bestemte aldri hvem som skulle ta ledelsen eller gå imellom partene i skarpe situasjoner. Det ble hver sin gang.

Hanssen var klar til å backe meg opp – uansett hva som kunne skje. Bortenfor ham sto Landroveren vår. Hvitmalt med FN-symbolet i svart og i kontrast til det hvite. Jeg hørte radioen sprake. Til venstre for meg hadde en PPK tatt oppstilling. Hvit og ruvende sto den der. Løytnanten, som var lederen for den faste vaktgruppa på plassen, satt henslengt i toppluka og fulgte oppmerksomt med på oss.

Til sammen dannet vi en slags port som alle måtte igjennom skulle de inn på markedet. Vi var den mykeste delen i porten. Jeg svelget vissheten om at

vi var veldig sårbare og prøvde å la være å tenke på resultatene av en skuddveksling. Vi så resultater av slikt nesten hver dag. De tre soldatene foran meg var bevæpnet med amerikanske M16-rifler. Foreløpig pekte løpene ned i bakken.

«Taskara.» Jeg gjentok det arabiske ordet for identitetskort og strøk bort svetten som hadde begynt å piple frem under den blå skyggelua. «*Minh fadlak* – vær så snill», la jeg til. «*No taskara* – trenger det ikke.» Igjen banket militsmannen med en brun og skitten neve på brystet der Beirut-brigademerket skinte i grønt. «Haddad – vi tilhører Haddad. Dette er vårt område, vi bestemmer her.»

Sannheten var selvfølgelig en helt annen, og jeg så at han også var klar over det. Øynene hans flakket urolig frem og tilbake. De var sikkert like usikre på oss som vi var på dem. Dette var bare det vanlige pisset de kom med for å sjekke hvor langt de kunne dra oss opp. Dessuten var han redd for å tape ansikt overfor sivilistene i sjekkposten. Å tape ansikt var farlig for disse gutta. De baserte hele sitt eksistensgrunnlag på å spre terror og frykt blant sivilbefolkningen i området.

Militskarene hadde kommet seg inn på FN-området ved å passere Blueline 400 meter opp i veien, og spasere ned til markedet. Det skulle ikke være mulig, men det skjedde av og til. Forskjellen denne gang var at de ankom bevæpnet. Dermed var det en skarp situasjon, og det betydde at Hanssen og jeg måtte stå over kaffe og frokost og rykke ut i varmen med blålys og sirener.

Etter utallige slike episoder gjennom hele sommeren, følte jeg den kjente dirringen i knærne, og visste at den ville forplante seg oppover og samle seg som en knute i magen. Om natten ville søvnen sitte langt inne. Men ingenting vistes i ansiktet mitt. Jeg var heldig sånn.

«*No taskara* – no market.» Jeg snakket rolig og bestemt til drittsekken. Den dårlige jallaengelsken var den eneste måten å kommunisere på. De fleste innbyggerne på disse kanter hadde fransk som skolespråk, i den grad de hadde vært så heldige å ha fått noen skolegang, da. Militsmannen foran meg hadde antagelig ikke noe utdanning. Hvis man ikke regner drap, trusler og voldtekt som utdanning. Da hadde han sannsynligvis en doktorgrad.

«No weapons – no uniforms», fortsatte jeg. Som om jeg snakket med en unge. En unge bevæpnet med en M16. Militsmannen ville drepe et menneske

like enkelt som en unge knuste et insekt.

For å understreke budskapet mitt hevet jeg hånden og ga et avtalt signal til løytnanten på PPK-en. Løytnanten dro sluttstykket tilbake på 12,7-mitraljøsen med et høyt klikk.

Hanssen trakk seg rolig vekk fra meg og beveget seg til høyre, mot Landroveren. Også dette var avtalt. Han måtte være i nærheten av radioen og samtidig ikke være for nær meg, i tilfelle det ble en skuddveksling.

Militsmannens tre kompiser trakk seg litt tilbake. Sikkert av samme grunn.

Beirut-helten forsto at dette var så langt han kunne gå. Han kunne nå trekke seg ut av situasjonen uten å tape ansikt. Stilt overfor en 12,7 med overhøyde, tre av løytnantens soldater som var på vei mot oss i fullt firsprang – tilkalt av løytnantens strupemic – hadde han bare ett valg. Til alt overmål var han inne på vårt område og her hersket vi. Det visste han.

Han stakk tobakkspungen opp i fjeset mitt igjen. «Sabra og Shatila», sa han. Igjen banket han seg på Beirut-merket. Jeg skjønnte at han prøvde å fortelle meg at han var en av de som hadde vært med på Sabra- og Shatilamassakrene. Akkurat som om jeg ikke visste det. Iscenesatt av Israel, redigert av Ariel Sharon og utført av Haddad-militsen. En hel verden hadde greid å forbigå det i stillhet.

Jeg så nærmere på tobakkspungen. Knoppen som formet den nederste delen var mørkebrun og så ut som en skitten sviske. Det var vanskelig å se overgangen mellom knoppen og huden over. Den var sammensnørt øverst. Litt lik snørepungen i skinn som vi hadde klinkekuler i som barn.

I motsetning til vanlige skinnpunger, var denne laget av et kvinnebryst. Skåret av med en skarp kniv ved brystbenet og deretter bearbeidet slik at det ble en brukbar tobakkspung for en stolt Haddad-soldat.

Velkommen til Libanon.

PTS: posttraumatisk stressyndrom

Jeg visste ikke engang hva det var. Klart jeg hadde sett krigsfilmer, lest om vietnamveteraner og krigsseilere og kjente deres problemer. Libanon var bare en speidertur i sammenligning. Det var jo det alle sa. Ikke sant?

Jeg ser på meg selv som en relativt sterk person. Den beste måten å takle forskjellige problemer på er å utfordre dem. Men jeg la et lokk på alt som hadde med Libanon å gjøre. Registrerte bare at tenkte jeg på det eller snakket om det fikk jeg ikke sove, og det var merkelig, men sånn var det.

Jeg hev meg på en ingeniørutdanning og jobbet knallhardt. I en periode hadde jeg to fulltidsjobber samtidig. Ofte ble det til at jeg jobbet fra 06.00 om morgenen til utpå ettermiddagen i femtiden, før jeg gikk på skolen og leste utover kvelden. Jeg var alene og hadde ingen å stå til ansvar for. Jeg dykket, hoppet i fallskjerm og gjorde en masse av alle de machotingene som jeg trodde jeg hadde lyst til. Og kanskje hadde jeg det. Jeg knyttet ikke til meg venner. Jevnaldrende studenter fant jeg aldri tonen med. I åtte år holdt jeg på slik.

Berg snakker ikke så mye. Straks jeg viser tegn til å begynne å gråte, penses han over på noe annet. «Det er litt betent å snakke om dette», sier han og har med det satt ord på veldig mye.

Jeg forteller ham om episoder fra oppholdet. «Hva tenkte du om Libanon før du dro nedover?» spør han. «Husker ikke», sier jeg. Jeg hadde egentlig ikke tenkt så mye på hvordan det var der nede eller hvordan det kom til å bli.

«Hvor lenge var du der nede før invasjonen tok til», spør han.

«Jeg kom på en torsdag og natt til søndag gikk de inn», sier jeg.

EBEL ES SAQI 2100 GMT

Natten i Libanon er myk og varm. Og svart. Svart som fløyel. Det lukter en blanding av kanel, anis og hvitløk.

Og lydene – de er helt anderledes enn dem man hører om dagen. Stille. Avdempede. Sirisser som spiller den samme melodien om og om igjen i buskaset. Vind som rasler i løvet på oliventrærne. Noen stemmer i mørket. En bildør som slår igjen et sted ute i natten.

Og så de dype drønnene i åsene rundt oss. Drønn av bombekastere og gudene vet hva. Det begynner straks etter mørkets frembrudd, og varer ikke så lenge utover kvelden. Selv om det hadde økt på de siste dagene.

«Er det noe på gang», spurte jeg min sjef. Jeg hadde ikke vært der mange dagene, og lurte på om det skulle være slik hver natt. I tilfelle var det ganske uutholdelig.

«Det er litt uvanlig.» Semb var en politimann fra Oslo og fungerte som leder av MP-stasjonen. Han hadde dermed løytnantsgrad. Han lå i skilsmisseforhandlinger, og kona var en skikkelig bitch. Ifølge ham selv. Og så røykte han voldsomt. Det er det jeg husker om ham.

Og drønnene i åsene rundt. De brakte krigen nærmere oss, gjorde den til en realitet. Jeg tror det var med drønnene at vi begynte å forstå at dette ikke var noen spillefilm eller et videospill som kunne nullstilles og startes opp på nytt om du ble drept.

Etter hvert som dagene gikk og drønnene økte i styrke, ble det stillere og stillere rundt campingbordet i bakhagen på MP-stasjonen. Vi satt ofte der og tok en kaffe, eller en øl for dem som ikke hadde umiddelbar vakt. Hver og en satt og telte nedslagene og tenkte egne tanker.

«Vet dere at USAs 7. flåte ligger utenfor kysten av Israel klar til å gå inn?» Det var Eines, en selvsikker tromsøværing som alltid var oppdatert. Alltid den korrekte soldat med uniformen like strøken som da den ble utlevert fra depotet i Norge. Bereten satt som klistret. Vi andre brukte den mer praktiske

skyggelua, men Eines gikk konsekvent med bereten. Han hadde vasket den så mye at blåfargen nesten var forsvunnet.

«Og hva har det å si?» sa Heikki. Oslo-gutt med glimt i øyet og, skulle det vise seg senere, et helt utrolig drag på damer. «Det betyr at om jødene skulle gå inn i Libanon vil de ikke tørre å røre oss. USA garanterer for sikkerheten vår.» Eines var også en tro tilhenger av USAs rolle som verdenspoliti.

«Flott!» Heikki gliste. «Det betyr at israelske stridsvogner skulle bruke åtte timer på å kjøre ni kilometer på en helt ok asfaltvei.» Det var ni kilometer fra den israelske grensen til der vi satt. «For amerikanerne trenger i hvert fall åtte timer før det begynner å regne US Marines over oss. Dream on», avsluttet han. Sarkasmen gikk ikke Eines forbi og han trakk på skuldrene. Ingen sa noe på en stund.

«Jeg er mer redd PLO», sa jeg. Alle så på meg. Fersk som jeg var, og ganske beskjeden, var det ikke ofte jeg sa noe. Ny stillhet. «Braa har rett, et PLO i panikk kan finne på mye rart.» Semb satte punktum for diskusjonen. Men ikke for spekulasjonene våre. Eines og Heikki reiste seg. De skulle ut på siste patrulje. Den som sørget for at alle jalla overholdt portforbudet.

Jeg lukket øynene og tenkte fire dager tilbake. Beirut flyplass. Hangarer gjennomhullet av splinter og skudd fra kamphandlinger og fullstendig tom for mennesker. Bare ti soldater, en Hercules og en fersk fenrik fra Norge. To dagers reise fra Gardermoen, med overnatting på Kypros, var foreløpig slutt.

Fenriken hadde lært at ladde våpen var en uting, og lot oss spasere rundt i Beiruts bakgater med AG tre på skuldra og ammokassene imellom oss. I tillegg rotet vi oss bort. Når vi til slutt fant oppsamlingsplassen, skjult inne i et villastrøk bak høye murer, var det allerede begynt å mørkne.

Vakthavende oppdaget at vi hadde uladde våpen og kjeftet opp fenriken voldsomt. Fenriken oppdaget at det var andre regler som gjaldt i Libanon. Godt for ham. Og for de andre som skulle tjenestegjøre under ham senere.

Det neste jeg husket var bilturen ut av Beirut. Den hadde alle ingrediensene som en dårlig krigsfilm burde ha: En by i oppløsning. 12–13-årige gutter som sprang rundt med Kalashnikov. Tomme gater. Noen skuddsalver som rapet i det fjerne. Vår kolonne kjørte med hemningsløs fart på motorveiene ut av byen mot Bekaadalen. Alle som prøvde å komme opp

på siden eller passere oss, fikk en vennlig dult så det skrapet i metall. Virket ikke det, ble mitraljøsene siktet inn. Vi fikk veien stort sett for oss selv.

Jeg åpnet øynene. Heten var gått over til en mild bris. Noen tok seg en øl. Fremdeles drønnet det i åsene og oppover Bekaadalen.

Jeg tenkte at de minnet meg om steg. Stegene til en kjempe. Hver gang han satte foten ned, drønnet det og bakken under oss vibrerte litt. Jeg håpet at han ikke skulle vår vei.